

Catalunya Artística

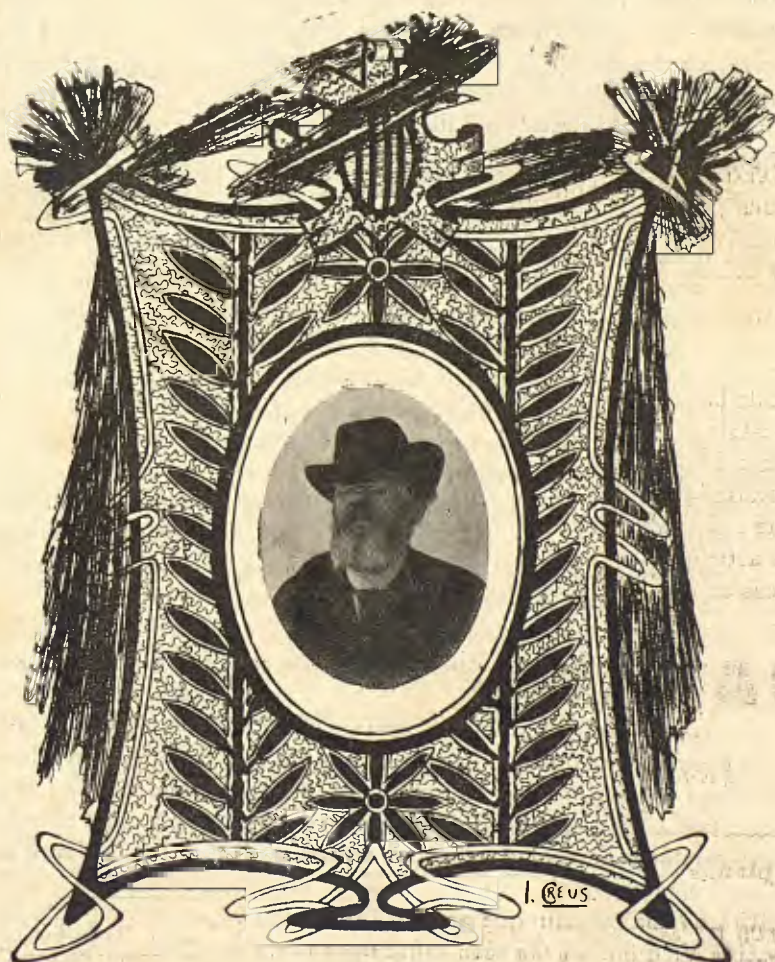
ANY II. — BARCELONA, 25 JULIOL 1901.

GENT NOTABLE DE CATALUNYA

Núm. 59.

15 céntims.

J. REUS

JOSEPH SERRA Y CAMPDELACREU

Gent notable de Catalunya.

JOSEPH SERRA Y CAMPDELACREU.

Una de las glorias més llegendaries del *Esbart de Vich* sens dubte que ho es en Serra y Campdelacreu; y son nom, junt ab el del gran Verdaguier, el d'en Genís y Aguilar y el d'en Collell, será l'hereuatje d'aquella academia bosquerola bressol de la poesia moderna y que han lograt formar época en els Jochs Florals.

En Serra y Campdelacreu era l'home més original d'aquell estol meritissim; y sa originalitat en els actes de la seva vida tan aprofitada no fou may deguda á la *pose*. Senzill, afable y cumplidor, ab un orgull caracteristich se considerava, y ho era, el guardiá de las glorias vigatanas; y aixis el tenim nosaltres com á iniciador del Museu de Vich y l'ànima del altre Museu lapidari instalat en el temple romá, antich castell dels Moncadas. ¡Cuántas postas de sol m'havian assolit en aquell reconet de la plasa de la Pietat escoltant las explicacions d'en Serra arredossat ab el *sobretudo* y entelantli'l fum de sa pipa els vidres de las ulleras!

¿Y al Círcol Literari? ¡Oh allà!... Ell n'era bibliotecari d'aquella entitat per hont han passat á disertarhi els homes més eminents de Catalunya y fora d'ella.

Els llochs ahont podia trobarse l'honorable patrici eran sempre, sinó á sa casa, al Temple Romá, al Círcol, á can Genís ó al Arxiu municipal; en aquest darrer lloch, el punt de batalla del seu treball d'investigació històrica qu'era son ideal caracteristich y en el que ha esmersat tota la seva vida, llevat de sa joventut, en que's dedicá á la poesia, quin conreu abandoná, després de deixarnos un llibre ben notable: *Primavera trista*.

La seva ànima y el seu cor, eternament jove, eran de poeta y per'xó poetisá sas afeccions més intimas, glosant sos desenganys que l'aclaparen fentlo aparéixer vell, esblanquehint sos cabells y sa barba.

Si l'espai ens ho permetés afegiriam el catàlech de sas obras que son moltes, figuranthi las inéditas; en primer grau sobreixint d'entre aquestas: *La Historia de Vich* y un tomo de poesias catalanas batejadas per ell ab aquest titol: *Alas-Voladetas*.

Eterna sia la pau que gosi en l'altra vida y sàpiga Vich honorar la seva santa memoria.

B.

Lo progrès.

(INÉDITA.)

Pera pujar la costa dreta
los bons junyits d'aquí y d'allà
teyan de tort la via dreta
y entre sotrachs á la carreta
feyan pujar
perque ab sa veu empeny y apreta
l'home al detrás.

Pera arribar á n'al vilatje
cada esbufech que'l carril fa
sembla no pot surtir del viatge
y entre sotrachs va de la platja
fins al cim
perque ab sa mà li don coratje
l'home al devant.

L'home du al front plana divina
y es el sol rey que hi há aquí baix
tot sota d'ell sens nort camina
per só va á dalt
y si véu lluny l'afrau vehina
passa al devant.

† JOSEPH SERRA Y CAMPDELACREU.

Vich, Desembre de 1880.

L'aplech de Font-Romeu. (1)

(COSTUMS DE MONTANYA)

Aprop de la vila francesa de *Mont-Louis*, després d'un cami de boscos immensos, s'alsa la ermita de Font-Romeu, qu'es el Montserrat dels Cerdans, dels Rossellonesos y demés comarcas d'aquella banda, fins á l'antiga ciutat de Perpinyá.

Font-Romeu era un santuari catalá; al ferse las paus en el sigle XVII van retallarnos tota la Cerdanya que avuy se'n diu francesa, y ab ella, l'hermós pahissatje de Font-Romeu.

En cambi, y apesar de lo succehit, tot alli es catalá.

Sas costums son las mateixas d'avans; encara cuan la neu desde'ls cims del Cadi y del Puigmal devalla á la plana, els pobles propers van en processó á buscar la imatge de Font-Romeu, conduhintla fervorosos á la parroquia de Odeló: y cuan el bon temps apunta, tornan els mateixos la Verge en son setial august.

(1) Treball qu'obtingué el segon accéssit al premi VIII en nostre Primer Certamen literari-musical celebrat en Abril d'enguany.

PASSATJES HISTÓRICS— TERCER VIATJE DE CRISTÓFOL COLÓN A AMÉRICA.

Embarch del Almirant en el port de Sant Lúcar de Barrameda (any 1498).

(Dibuix de Marcell de Unceta.)

La festa hermosa que adquireix marcat relléu es el dia del traslado de la Verge, ó sia el 8 de Septembre. A Font-Romeu se dirigeixen milers de pelegrins de la Cerdanya; els de la *vaga* com els de la *solana*, tant de la espanyola com de la francesa, nombrosas gentadas del Rosselló, del Vallespir, del *Capsir* y del *Ariège*, comarcas catalanas de Fransa.

A Font-Romeu (la Font del Pelegrí) van pujant aquell dia collas de joves, frescos com la salut y alegres com el mati, aixams de noyas que las sevas galdas disputan el color á la flor del magraner, estols de vells y de nins ab una pietat y entussiasme indescriptibles.

Els dels pobles circunvehins hi pujan cada hù reunit de per si ab el seu corresponent pendó presidits pe'l rector y *maire*, els francesos, ó'ls seus alcaldes els espanyols, portant al cap el corresponent *juglar* ó músich.

Els que van á Font-Romeu per cumplir un vot, ó fer una prometensa, tenen la piadosa costum de pujar resant y á genollons la escala de la ermita.

A mida que van arribant, confosos espanyols y francesos cantan en catalá els goigs á la Verge.

Després se dirigeixen junts á un picó elevat denominat *el Padró*, per cual camí se desenrot-

llan els passos del *Via-Crucis*, que acaba al cim ab una gegantina creu de ferro. Desd'allí se sent el vértich de las alturas: apar que's cospa el cel ab las mans, y diminuts com remats d'ovellas, s'oviran, allà al fons, els pobles y vilas de la Cerdanya.

A la esquerra's veuhen Planés, Sant Pierre dels Forcats y Bolquera; al devant, al devant Llò, Vedrinyans, Err, Santa Leocadia, Nehuja y Palau. A la dreta Coldegas, Hix, Sant Pere de Sedret, Puigcerdá: las montanyas de la Vall de Carol, la cim nebulosa de las de la Seu d'Urgell, las valls de Ribas y Ballver, las montanyas del Puigmal y del Cadí, y fins alguns creuhen véurer, com una cinta blava allà al fi del horitzó, com indicant la silueta del mar.

Després s'esparraman entre la frondositat dels boscos uns, altres al voltant de la Font de Sant Joan, molts á la hostatgeria y altres també al mitj de la plassa, que forma la iglesia y la rectoria.

Alli's confón la gorra ab la barretina y'l barret; la cofia francesa ab la mantellina y'l mocador; allí verament pot dirse:

Tots som germans á Font-Romeu,
puig no hi há diversitat de pobles, de llenguas ni de rassas, allí tots son catalans.

Solzament havém de sentir fonament que la gorra hagi lograt ensenyorirse de Cerdanya, puig ja pocas barretinas se veuhen; aixis es com van perdéntse nostras costums y recordém ab tristesa la inspirada y sentimental estrofa del nostre gran Verdaguer:

Fuí barretinayre
de Prats de Molló;
me diuhen cantayre,
mes no canto gayre,
mes no canto, no.

A Font-Romeu tots els que sofreixen alguna dolencia prenen junts el bany en la *piscina* miraculosa.

Naix d'eixa capella santa,
al baix del vostre altar,
una font freda qu'espanta
formant un bany singular,
qu'es medicina probada
fent suar tant com se deu.

Com al arriuar á Font-Romeu cada poble ó familia ha escullit el lloch més apropósit, puig tots els punts son del primer ocupant, excepte el de devant de la iglesia que per dret tradicional y costúm inveterada correspon als de la

municipalitat de *Odel-ló*; se veu una extesa de cistellas, plats y altras eynas, aixis com també una inmensa parada de caballs, mulas y borriquets com pasturan, ab un espargiment d'albardas y sellas de totas menas, que ab las sevas formas se coneix la sua procedencia. Las de las donas, son cubertas de brodats á la llana de tots colors tancadas de cada costat, tenint per respatller un cuyro encoixinat brodat ab llarchs sarrells y farvalans de seda carmesina brodats de rosas, guarnits de pompons y borlas que segueixen tots els anguls y penjan de totas parts dels arnesos. Altras sellas son veritables sillons que's plegan, formant la fusta uns poms y adornos procedents de mobles de la Edat-Mitja. Las dels homes no tenen menys varietat. El color llampant de las *mantillas*, la forma dels adornos dels estreps de fusta y llasos, portan prou diferencias, per reconéixer ab las monturas si'l duenyo es un espanyol ó francès, aixis com d'un menestral ó un rich pagés del extrém de la frontera.

Aumenta aquella munió de gent, el concurs acostumat de firatans, venedoras y marxants venent objectes de quincalla. *poupées marionettes* (ninas), robas, fruytas y altres articles de menjar, que's colocan dessota d'un porxo de tretze arcadas que hi há á la plassa.

A las deu del matí, hora en que comensa el ofici á Font-Romeu, l'espectacle es imponent y conmovedor. Insuficient la iglesia pera contenir tantas mils personas, aqueixas s'esparraman per la plassa, pe'l pla y las montanyas, y es curiós véurer com tothóm ab un silenci sepulcral y una gran devoció va ohint l'ofici y seguint tots els passos, puig els moviments que fan els del interior de la iglesia l'imitan els que hi há á la plassa, ho veuhen els més propers, y aquets, ab sos moviments, indican lo que han de fer els més llunyans.

Al punt que acaba l'ofici las *collas* se posan á ballar y alashoras la confusió es extraordinaria, mes regna un ordre complert, puig els *maires* francesos y'ls alcaldes espanyols cuydan de la vigilancia de sos respectius administrats, essent de notar la tranquilatat que allí's veu en mitj de tant de jovent competidor y á voltas rival. No es gens d'extranyar, puig com diu Mr. Henry, el vici de la intemperancia no es conegut á Cerdanya, y aixó fa que las festas, fins las més animadas, se celebren sempre ab ordre y pau admirables.

Al arribar al mitj dia cada hù se dirigeix al lloch de la seva feligressia ò familia, ahont, arreglada una taula campestre sobre l'herba dels prats que apar una catifa, se comensa l'*àpat*. Avans de la Revolució Francesa, com que el 8 de Septembre alguns anys es dia de dejuni, puig á Fransa ne son tots els divendres del any, els escolans de cada parroquia, avans de comensar l'*àpat*, feyan un escorcoll als cistells de provisions per assegurar-se que cap persona trencava'ls manaments de la Iglesia.

Alashoras se despatxan las *rostras de pernil*, *cabrit*, *bulls*, *coqs*, vi del Rosselló, *brossats* y altres articles y productes del pahis, mentres per tot arreu brollan riallas, crits y càntichs de totes menas.

Els de la part del Canigó entonan, entre altres, la següent hermosa estrofa:

Montanyas regaladas
son las del Canigó
que tot l'any hi floreixen
primavera y tardor.

Dels espanyols arriba l'harmonia d'aquella altra:

Ja n'irém dintre Fransa
la fira de l'Airó:
comprarém una roba,
la vida mía,
de trenta mil colors,
la mía amor.

Els del *Ariège* cantan. entre altres:

Cuan el soldat ve de la guerra
si n'encontra una pastorel·la:
—Bonjour, bonjour la demoiselle
no feu pas l'aire de pastorella.—

Y'ls de la banda de Perpinyá aquella antiga y sentimental *balada* que fa:

Ay, adeu Pont de Ceret
tot ets fet ab una arcada:
de la mar al Canigó
diuhen que no n'hi há un altre.

Apenas ha passat un'hora desde'l comensament del *àpat*, cuan el só nassal del oboe, instrument predilecte dels fills de la montanya, anuncia el comensament del ball. Joves y noyas s'alsan encara ab la caixalada á la boca, y mentres els vells y criaturas quedan conversant alegrement, la joventut aixerida y riallera comensa á dansar al istil del seu pahis, distingintse ab

els balls las distintas localitats, puig prompte's coneix si son rossellonesos ò catalans.

Al caurer la tarde els feligresos de *Odel·ló* portan en processó cap á la iglesia de la seva parroquia la estatua de la Verge de Font-Romeu, que no deixan jamay passar l'hivern dalt la montanya, puig durant son rigor es aquell punt casi inhabitable.

Per'xó la tenen y la guardan en sa parroquia fins que al arribar la Primavera, al ésser el mes de las flors, la retornan en manifestació piadosa al seu santuari de la *Font del Pelegrí*, ò la *Font trobada*.

Tal es la festa purament catalana y germanivola de Font-Romeu, ahont l'afecte y la parla catalana esborran las fronteras, l'odi de rassas é incompatibilitats de pobles, reemplasantlas per l'amor á un mateix Deu y á la fraternitat humana.

MAURICI FINS Y PALÀ.

Manresa, 1901.

LA ORACIÓ EN EL BOSCH. (Dibuix de M. Foix)

Balada.

I

A la porta del castell
ha trucat la trista pobra,
y ab la inquieta y débil má
ha mogut el pica-portas
qu'es un tros de ferro vell
que han sospesat mans de comtes.

La pobra cerca'l destí
y el busca de porta en porta,
mes al camí del castell
sols hi niava la molsa,
y las runas dels casals,
unas runas tot cendrosas,
que vetllavan el camí,
el camí qu'al bosch s'escorra
un camí tot silenciós,
més si'enciós que las tombas.

La pobra prou l'ha seguit
contant las petjadas totas.

Es el camí d'entre pins
que seguien reys y comtes
y hont els trepitjs dels corcers
se marcavan en la molsa
com las petjadas que avuy
ha imprés la feixuga pobra.

El camí va serpejant
més silenciós que las tombas.

A la porta del castell
ha trucat la trista pobra,
ha trucat fins á rabiár
y ha fet trontollá la porta.

Al castell no hi há ningú
tot es plé de pols y molsa,
las despullas d'un gran rey
entre l'arcada reposan;
era un rey déspota y vil
y qu'escanyava an els pobres.

Al castell no hi há ningú
tot es plé de pols y molsa,
tot es forrat de rovell
y están barradas las portas.

Ja fa més de trescents anys
que al castell el rey reposa,
des llavors no hi viu ningú
y s'hi ha ensenyorit la molsa.

II

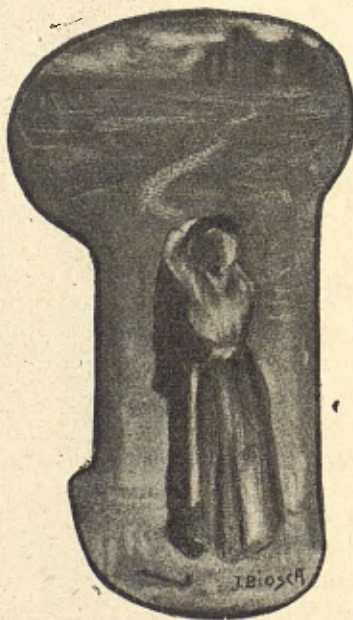
La pobra, vinga trucar,
y l'eco, desfentse en onas,

contestava aquell soroll,
el soroll del pica-portas
qu'era un soroll més feixuch
que'l del ferro y el del bronze.

Mentres la pobra, xisclant
y als cops de peu y de colse
feya trontollá aquell boix
forrat y ab forma de porta,
ab el rostre esgroguehit
ha comparegut un pobre
á la porta del castell,
del castell de reys y comtes,
ha comparegut feixuch
y ab desitjos á la gola,
ab desitjos á las mans
y ab els ulls sortits enfora,
ab els ulls tots exaltats
que buscavan un'almoyna.

III

Els dos pobres s'han mirat
y s'han conegut del poble,
d'un poble miser y vil
que del voltant á dotze horas
reposa calladament
y's migra trist y s'enfonsa,
s'enfonsa al pes dels seus mals,
dels seus reys y dels seus comtes.

Els dos pobres s'han trobat
y s'han esguardat el rostre,
els dos rostres juvenals,
ab els ulls sortits enfora,

que s'han mirat ficsament
malgrat els plors y las ombras.

Els dos amants d'altre temps
s'han besat un'altra volta,
ab un bes més delirant
que la fam y la congoixa.

Després que s'han ben besat
han mogut el pica-portas,
aquell tros de ferro vell
que han sospesat mans de comtes,
y li han fet arrencá plora,
y han mitj esberlat la porta.

IV

No feya pas gayre temps
que trucavan els dos pobres
cuan el sol girant el cap
s'en entornava á la posta.

El camí del vell castell
se fonia entre las ombras,
entre pins que murmurant
una cansó de congoixa
aconsolavan al cel
perque el cel per no res plora.

A la porta del castell
encare hi han els dos pobres,
abrassats y cargolats
y ab una má al pica-portas
que fa un soroll tot feixuch
que las arcadas escoltan,
las arcadas que vetllant
el respós d'un rey de monta,
com protejían als reys
no volen protejir als pobres.

V

Cuan fou vinguda la nit
y ensenyoridas las ombras
y fou ennegrit el cel,
varen morí aquells dos pobres,
van quedá morts per la fam
y aferrats al pica-portas,
y ab els brassos cargolats
y ab els ulls sortits enfora.

Els aligots del entorn
van olorar la carn morta
y's van emportá al espay
els cossos erts d'aquells pobres,
després d'una lluyta vil
y arrencant el pica-portas.

A. MASERAS.

(Dibuix de J. Biosca.)

La crema dels convents.

(1835)

En Barcelona l'áliga del absolutisme hi havia parat el vol. La llum de la llibertat, no hi arribava. Si algun home de cor obert é ideas nobles la somniava, l'odiada Ciutadela ab sas presons humidas, ab sas torras dominadoras, era prou per esglayarlo y ferli cloure'ls llabis si tenia valor per exteriorisar aquell somni.

El poble de Barcelona oprimint despóticament, l'anyorava, lo mateix que las ciutats del nort anyoran el sol que vivifica, que dona color al cel y alegria á la terra. Convensut de la seva forsa, de la seva potencia, volia sa justa redempció, no resignantse á viure per servir á la voluntat llastimosa d'un *Carlos d'Espanya*, que, portant el dol al poble, reya sarcásticament, devant dels tristos espectacles de la esplanada, voltat de celebritats tan conegudas com en Cantillón, l'estudiant Murri y altres sers d'ànima degradada.

Barcelona desitjava llibertat, volia gosarla, possehir-la y proclamar-la obertament, ab el dret natural del poble que al venir á la vida, l'ha rebuda de son Deu.

Per sort dels barcelonins, á la fi vingué la esperada substitució del Comte d'Espanya pe'l general Llauder (1832).

Barcelona va rébrel ab l'amor d'amich, serenantse poch á poch ab las generosas y esperadoras ideas del nou Governador.

Poch després (1833) tingué lloch l'adveniment de la joveneta Reyna Isabel. La seva entrada en el *Govern de las Espanyas* fou en alas d'un entussiasme tan inmens, com mancat de fonament. El poble barceloní va inclinar-se á favor de la nova Reyna, quinas primeras disposicions feren renaixe la tranquil·litat en els esperits, ilumi-

nantlos ab la riallera claror d'una serena aubada.

Isabel II oferia complaure á tots. Era pe'l poble la encarnació de la bondat, una joveneta d'ideas senzillas, imatge d'una bellesa somnadora, favorescuda pe'l destí, ab el trono resplendent d'una nació viril y entussiasmada.

En las festas de son adveniment, els carrers de Barcelona semblavan enlluernadoras vies de cel; las lluminarias eran generals y espléndidas; las grans cabalgatas simbólicas de las aspiracions del vehinat, estavan á l'ordre del dia, ressonant hermosament per tots indrets fervorosos hymnes de gratitut á la desitjada Reyna, devant de quina Majestat se descobria tot un poble.

Com á mostra del esperit que regnava, reproduhim els següents fragments d'unas composicions patrióticas trobadas en grolleras fullas populars de aquella época:

RECONS DE BARCELONA ANTIGA

CARRER DE MANRESA. (Dibuix de I. Creus.)

HIMNO — (1832).

Espanoles sigamos unidos
dando prueba de afecto el más fiel,
y juramos morir en defensa
de Cristina y su hija Isabel, etc.

Viva (*Llibreria Lluch*).

CANCIÓN Á LA REYNA NUESTRA SEÑORA MARÍA ISABEL II

Coro. Viva nuestra Reyna
clamad sin cesar
Isabel segunda
el lirio de paz.

.....
Soldados las armas
tened preparadas
y vuestras espadas
formen su dosel
que ya los hispanos
alegres se miran
y sólo respiran
por María Isabel.

L'hymne patriòtich, molt en boga l'any 1834, reflecte del desitj de llibertat qu'animava al veïnat de Barcelona:

Vivan, vivan las Cortes
Isabel y Cristina
y vivan Espoz y Mina
y viva la Libertad.

Y per última, la celebrada cansoneta de la *Cachucha*, que reproduhim ab la mateixa ortografia del original, tirat en morenot paper d'es-trassa:

Bamonos china del alma
bamonos á defender
á nuestra sabia Cristina
y á la II Isabel.
El fuego se apagará
con muchísima cautela
y encenderan los urbanos
con la flor de la canela.
Bámonos china del alma
etc., etc.

Ben prompte l'alsament dels carlins portá altra vegada l'agitació y alarma (Octubre de 1833). Els odis s'encengueren de nou entre'ls partidaris de las ideas tradicionales y absolutistas y els

defensors de la llibertat hàbilment concedida per la Reyna. Barcelona estava en cami de tornar á la esclavitud, á una época de opressió. El triomf del Pretendent era'l triomf de la tirania. Rey en Carles, el veïnat ja podia renunciar á las aspiracions lliberals que l'animavan.

La lluyta comensá horriblement. Si eran molts els joves entussiastas qu'engrossian las milicias, també eran molts els que marxavan á la montanya pera servir á n'aquella causa cegament compresa. La ciutat prenia un aspecte extrany. Las continuas y sorollosas entradas y sortidas de las forsas nacionals, mantenian una agitació permanente, avivantse ab las noves que portavan del cor de la guerra, quinas batussas eran coronadas per la mort y l'incendi. Barcelona d'aquells dias estava poblada de grandiosos convents. Era cosa que corria de boca en boca de tothóm que'ls frares protegian amagadament la insurrecció. D'aquells palaus silenciosos sortian bona part d'elements de lluyta, treballant ab un dalit intens per l'ècsit del anomenat Don Carlos.

Una idea de destrucció ben prompte llampegá per l'enteniment dels més exaltats, convertintse en trista realitat la vetlla de Sant Jaume (1835). Com una de las festas millors de la diada, se celebrava una corrida de toros en la plassa de la Barceloneta, ab un ple inmens. La corrida va resultar escandalosa. Al arribar el derrer toro, el públich, pres d'un apassionament salvatge, baixá á la sorra, lligant la fera ab la maroma de la plassa per arrastrarla pe'ls carrers mitj foscos de la ciutat. Ben prompte d'aquella clapa humana esclataren uns crits aislats de: «¡¡Als convents!!... ¡¡Als convents!!» Un mohiment ràpit, de dispersió, va servir de resposta. L'obra anava á consumarse. El triomf del odi sobre la rahó era inevitable. Havia arribat la hora pressentida pe'ls que, serenament, observavan l'empenta que feya temps prenia la exaltació del poble.

Un cuart després, las vermellosas flamaradas dels convents incendiats banyavan de llum fumosa'ls carrers de Barcelona. El cel prenia'l color de las resplandentas verbenas del Juny. Y'l poble, satisfet de la seva obra, s'entregava á una alegria xardorosa, celebrant com una gran festa aquella crema.

LEOPOLD NEGRE.

Juliol de 1901.

Blancor.

Sobre la terra dels homes, res veurán
els ulls més blanch qu'aquell, blanch.

GABRIEL D'ANNUNZIO.

La florida del arbre es ben blanca
sobre'l vert de la terra germinanta...

Y suspiran pe'l cel els nuvols blanchs...

La florida dels arbres es ben blanca
y las flors son ben blancas entre l'herba
dels camps frescals...

Y la pastora passa
la filosa á la má...

Y somniasas
las ovellas de neu, com una boyra
la van seguint tranquilament...

Y sembla
que'l cel se torni blanch en aquella hora
de misteriosa pau...

Y el gran silenci
dels camps florits
sols l'interrompen las ovellas blancas
pasturant dolsament
en las nevadas flors tot just nascudas...

Oh blancor d'un instant!... Oh Primavera,
oh verge immaculada
que deixas de ser verge per ser mare!...
May més sobre la terra
veuré un'altra blancor com ta blancor!

ANGEL MONTANYA.

(Dibuix de Laureá Barrau.)

Montserrat.

UNA EXCURSIÓ A SANT JOAN.

Entre la immensa mole en que està enclavada la famosa «Cova de Joan Gari» y en que la brolla la «Font del portal», en la plassa d'entrada al recinte del Monastir, s'aixeca mejestuosa, imponent, una escletxa carregada de vegetació que separa abduas penyas graniticas de la santa montanya; escletxa qu'es coneguda per «Torrent dels Avellaners».

Aixis com pe'l fons del barranch que hi há á la dreta de la plassa del Portal, per ahont baixa el torrent de Santa Maria, l'excursionista, pelegrí ó devot s'agrapinya per escalar l'ermita de Sant Geroni, aixis mateix la má del home ha obert una dressera pe'l torrent dels Avellaners que en poch temps li facilita l'ascensió á la ermita de Sant Joan, la més pintoresca de la típica montanya.

Fent via cap á la capella de Sant Miguel, á pochos metros de la plassa, á má dreta, un pal ab un rétol que diu: «A Sant Joan», indica al excursionista el comensament de la nova ruta pera pujar fins á la «Serra-llarga», per ahont passa el camí de matxos que porta á Sant Geroni, y del que arrenca un'altra nova via oberta sobre la roca, habilitable fins per las caballerias, que acaba á la porta de la esmentada ex-ermita de Sant Joan.

Entre quatre y sis del mati, al estiu, cuan el sol encara no pica, pot el *touriste* emprendre l'ascensió, primerament molt suau entre bosch atapahit que gayre-bé may se deixa, fins arribar al cim de l'escletxa. El camí falaguer y poch pesat, al comens, s'acentua de sobte un xich fatigós al trobarse á la gola del torrent, ahont la vegetació's fa més clara, abundant més la roca; fins al extrém d'haverse tingut de fer á la penya una serie d'escalas y rampas bon xich dretas pera salvar la part més estreta de la escletxa, si bé en els grabons massa perpendiculars s'ha pres la precaució de col·locarhi unas cordas que serveixen de baranas per'agafarse millor las donas y criaturas que transitin per dit viarany. Passada la gola, ahont sembla difícil desde baix que s'hi hagi pogut obrir camí, segueix aquest relativament ample, ombrivol, impenetrable als raigs del sol, de pendants suaus, entre mitj d'avellaners, boixos, fexina baixa, flors y plantas medicinals, de manera que l'excursionista, fent una serie de *esses*, arriba á la «Serra-llarga» sense adonarsen, ni ovirar el cim, puig passa un veritable túnel d'exuberant vegetació.

Aixis com la dressera de Sant Geroni es de roca crúa y pelada fins á las runas de la ermita de Santa Agna, aquesta es fins massa atapahida d'arbreda, reunint ademés l'excelent cop de vista que durant la pujada disfruta el viatjer contemplant totas las edificacions del Monastir á vista d'aucell á cada revolta de las moltissimas que fa'l camí.

Ja dalt de la «Serra-llarga», com que'ls tres

cuarts de pujada fan bufar un xich, cal fer un ratet de descans á la entrada del camí de Sant Joan; ja's té á la vista, goytant á la dreta, la capella de dit Sant que modernament, dalt d'un turó, han aixecat els monjos á pochos passos de la ex-ermita, convertida avuy dia en restaurant.

Mentres l'excursionista descansa, si la boyra que sovinteja molt en aquellas alturas, no'l molesta, pot extassiar la vista contemplant el magnífich panorama de la «Conca baixa» del Llobregat desde La Puda fins més enllá de Molins de Rey, ovirant, en un dia clar, la serralada del Tibidabo.

Refetas pe'l descans las forsas perdudas en la pujada, per camí planer obert á la roca, en mitja hora l'excursionista arriba á dalt de la ex-ermita, després d'haver saludat al Sant que hi há en la capelleta, qui ab el dit us senyala son antich casal, ahont trobaréu quelcóm per esmorsar; pollastres, conills, pernil, ous, fruytas secas, galletas, pa y vi, es la virosta que pot oferirvos l'ermita d'enguany, acompanyada de regalada aygua fresca, qu'es l'única cosa que ab oracions us podia donar l'ermita qu'en altres temps vivia en aquellas soletats, consagrat á la contemplació y á la devoció de la Verge, no poguent pensar may que son successor fos un *beco*, ni que sas habitacions servissen peraferhi *xirinolas* y *tiberis*, substituhint á la oració, la platxeria, y á la contemplació, la tafaneria de descobrir pahissatjes, admirar bons cops de vista ab magnífichs horitzons, bo y fent brometa entre tragó y caixalada y para de comptar.

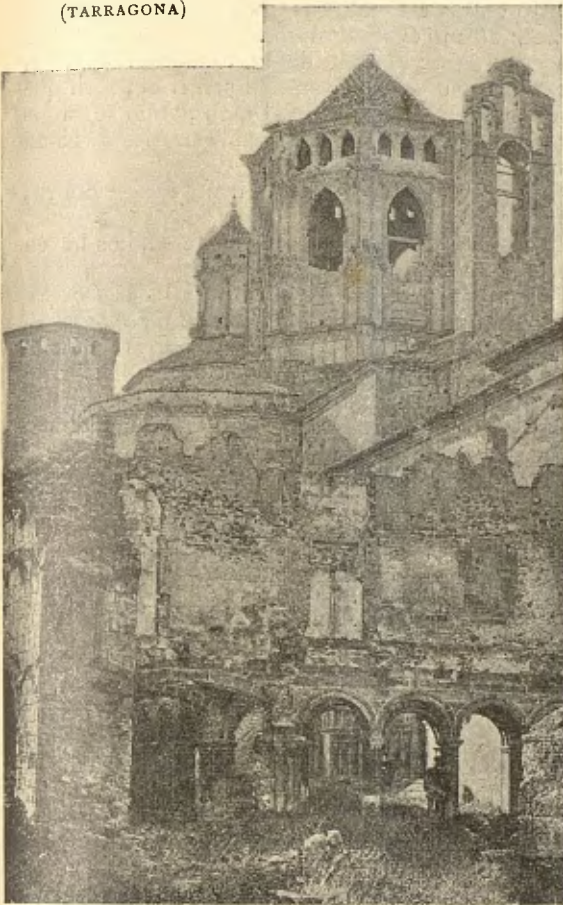
L'ermita de Sant Joan, segons las crónicas, data del any 1590, mes de tres sigles d'existencia; restaurada fa uns deu anys pera servir de restaurant als molts excursionistas que recorren la santa montanya; no's necessita anar carregats, ni tenir de baixar al Monastir pera restaurar las forsas fisicas. Lo mateix que á Santa Cecilia y á Sant Geroni, un *beco* senzill us ofereix á preus módichs un ápat ben abundós que en aquestas alturas se menja ab forsa dalit y gana, deguda al ayre pur que s'hi respira y á la flayre de las ginesteras, farigolas y romanins que embauman aquests llochs selvatges.

Avants de pujar els darrers grahons se troba una petita plasseta y á son centre un surtidor, com á proba de que ja hi impera una civilisació diferente de la que fa tres sigles hi portá un ex-general de la ordre de San Benet, abad del Monastir, que fou qui estrená l'ermita, canviant la vida cenobitica per la eremitica, extremant aixis son fervor religiós com á menyspreu á totas las comoditats mundanas, inclosas las que pot donar en si lo ésser monjo de Sant Benet.

La estructura d'aquest edifici, obert en la roca viva, es una especie de galeria llarga, composta ó dividida en cinch ó sis departaments y la cisterna, una obra magnífica per excelencia que conserva un'aygua de debó fresca y bona. Els departaments son la cuyna, corals pe'l bestia de pel y ploma y lo demés menjadors ben ven-

MONUMENTS HISTORICS DE CATALUNYA

(TARRAGONA)

POBLET.—ABSIDE Y CLAUSTRES DEL MONASTIR.

tilats, ab magníficas ^ovistas dominant tot el Bruch, la baixa conca del Llobregat ab sas tortuosas ondulacions y una munió de pobles.

Mentres el modern ermità vos prepara la minestra, es de rigor fer una visita á la miranda, y á fe que no us sabrà pas gens de greu l'estirar un xich més las camas, perque val la pena. Seguint las edificacions de l'ermita de Sant Joan per lo llarch, al cap-de-vall de la galeria un té d'acotar el cap pera traspasar un forat de la penya, y se surt á una especie de balcó desde atont se diu que's parlavan els ermitans de Sant Joan y Sant Nofre, quina ermita, avuy en ruinas, estava empotrada en la grandiosa penya que s'aixeca enfront de la de Sant Joan, al cap-de-vall de la galeria. Sa construcció es especialissima, resguardada dels vents, es á dir, un niu d'áligas en tota la extensió de la paraula. L'anacoreta que vivia en aquell castell inexpugnable per forza debia d'ésser industrial, perque, diferent dels altres, no tenia ni un pam de terra pera conreuhar; alló tot es os y com se comprén molt bé, l'industria de culleras, esclòps y altres

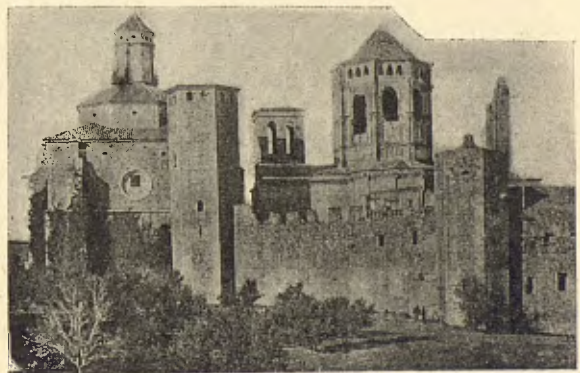
futesas, en els ratos lliures de la oració, aliment de l'ànima, li debia proporcionar els medis pera ferse ab quelcóm que li servis pera alimentar son miserable cos.

En la separació de las dúas rocas s'ha construït modernament una escala d'una cuarentena de grahons pera enfilar-se á las ruinas de un'altra ermita, la de Santa Magdalena, á la que propiament pertanyia el mirador que avuy ne diuhen de Sant Joan.

L'ermita de Santa Magdalena estava molt alta, ben situada, resguardada dels vents y al mitj d'un verdader jardí de flors que'l sant varó que l'habitava podia dedicar á la Verge, puig el Monastir se veu á sos peus en forma de precipici, ja que desde son alberch sentia els cants de la Comunitat á la Reyna del Cel. També oviraba el morador de Santa Magdalena molt bé á sos companys de las ermitas de «La Tebaida», «Santa Agna», «La Trinitat», «Sant Dimas», «Santa Creu», «Sant Salvador» y «Sant Benet», el conjunt de rocas punxagudas anomenadas «Las flautas» y la famosa mole «El caball Bernat».

Pujant un centenar escàs de passos se troba la renombrada miranda, cim d'una roca, en la que hi baten de continuo els vents, però que la petita fatiga de l'ascensió es compensada per la visual d'un panorama inmens, imponderable.

Al devant se veu la roca, capella y ermita de Sant Geroni, que sembla tenir-se á quatre passos, però es separada por una grandiosa fondalada; per un costat el Vallés ab la conca del Besós; la serp del Llobregat sortint de la montanya fins que's pert en el plá; el Tibidabo y l'horitzó blavench del mar per Barcelona; el trajecte del ferrocarril de Martorell cap á Tarragona; molta part del Panadés; els Pirineus; Igualada en sos més petits detalls; un aixám de pobles y un embull de cintas blanques que son els camins y carreteres que creuhan per tot arreu. Ni sol ni vent molestan, ni cansan al excursionista que passa alli las horas filosofant sobre lo petita qu'es la Humanitat devant la grandesa del Creador.

POBLET.—VISTA DEL MONASTIR.

Tornats á Sant Joan se pot fer la devallada al Monastir per tres rutes distintes; la mateixa de pujada qu'es la més curta y poch pesada; la de la dressera de Sant Geroni, agafant per dessota l'ermita de Sant Nofre fins á trobar el camí de ferradura d'ahont arrenca un mal viarany que va á parar á las ruinas de l'ermita de Santa Agna; ó bé seguint el camí de ferradura; per «Trenca-barrals» fins més amunt de dita ermita de Santa Agna, baixant tot seguit per la dressera del Torrent de Santa Maria fins al Monastir, y per ultim, si la tornada's fa al cáurer de la tarde, recomano com á més pintoresch el camí de las ermitas per Sant Miquel. A partir de la «Serallarga», seguint sempre el camí de ferradura entre mitj de bosch y faxina baixa, ab vistas sempre al Llobregat y vessants de la montanya vers Collbató, s'arriba tot xano-xano al «Pla de las Bruixas», á quatre passos de la capella de Sant Miquel, desde ahont se devalla suaument al Monastir sense gens ni mica de cansament.

R. FRANQUEZA Y COMAS.

Juliol de 1901.

Soleyada.

La espiga cruix, y salta
botent el gra de blat;
la cama ja es prou alta
y al sol ha rossejat.
El segador la dalla debades no ha esmolat.
Carrilas de formigas
del camp per tots indrets,
hi buydan las espigas
y estufan els gorets,
y llurs graners abastan per cuan vindrán el frets.
La esquerpa sargantana
s'ho mira d'un tarrós;
gandulejant s'hi aplanava
en indolent repós,
¡qué vol saber de feyna si'l dia es soleyós!
Y'l segador comensa
la tasca ab bon delit,
y ab els de casa pensa
—la esposa y'l petit—
el pa qu'ara'ls afanya será de bon profit.
Un pobrissó hi arriba
—un avi vergonyant—
s'asséu en una estiba
y veu com va segant;
si ell sapigués l'ofici no patiria tant.
Y'l segador li allarga
el pa moresch y'l vi:
—«Feu la tirada llarga;
prenéune un bon bocí,
que'l sol apreta y cansa, bon avi, l'mal camí.»—
—«A vostre bé reponga
l'anyada ab bon tribut,
y el cel, en vida, us donga
el premi merescut;
Deu, bon germá, us mantinga la feyna y la salut.»—
La activa y diligenta
formiga va trescant;
la sargantana ardenta
s'ho mira badallant,
y el segador treballa y el pobre no badalla,
que'l pobre... va menjant.

A. BORI Y FONTESTÁ.

Historias verdaderas. (1)

Jo entrava fa alguns dias á casa un amich meu; ell mirava atentament al carrer, el colze apoyat sobre l'empit de la finestra oberta, el cap inclinat sobre la má. Al sentir el soroll que feu la porta al tancar-se, el meu amich se va girar. Me va impresionar el seu rostre imprés d'un sentiment de tristesa.

—¡Quin ayre més serio—li vaig dir—y donchs ¿qué teniu amich meu?

—¿Qué tinch?—va contestarme—no os havéu trobat ab una dona per l'escala?

—Si; que duya un vestit de sati á la *Pompadour* tot marcit y esfilagarsat; un *pardessu* ab faldons d'un vellut passat, y un barret adornat ab puntas negras, d'un negre vermellench, tot desgastat y cubert ab un vel ab frange; si, restos d'un luxu llunyá ó saldos d'un marxant de vestits. Si, la he vista, y ¿qué es?

—¿Qué es?—me va dir... la paraula es dura per una dona.—Aquesta qu'acabéu de veure, amich meu, ha tingut la seva casa, els seus criats, els seus carruatges, y mentres tant—me feya tot conduhintme cap á la finestra—mireula ab els vestits escombrá'l fanch de las aceras; apenas té pera aguantarse dreta. ¿Es prou trist?

—¿La coneixiau?

—Ja fa molt temps. El seu pare era un obrer; vivian en un poblet vehi de la propietat que nosaltres teniam á Borgonya. Els negocis els hi anavan malament y el seu pare va venir á París, buscant fortuna, y aquí's va morir; va deixar órfana á la seva filla ben aviat! Jo'm vaig interessar per ella.

Era una noya molt decent; encara la recordo cuan tenia divuyt anys, tan amable, tan viva; el verdader tipo de la *grissette*. A mi'm divertia aquella alegria, aquella frescor de la seva joventut desinvolta. ¡Quina vivesa! ¡Quin humor el seu! Un dia li vaig dir, boy admirat de la forsa del seu atractiu: «Sou decididament hermosa. Si m'ho permetessiu os abressaria.»

Al sentirme'm va mirar extranyada. Després, com si hagués passat rápidamente pe'l seu esperit una idea:—M'hi conformo—me va dir...—un petó y dúas abressadas.

Era per res, y tot bromejant jo l'abressava sense comptar.

—Ja n'hi há prou—me digué tot aturantme á la que feya deu—ara ja tinch pera desdejunar á la meua mare.

Aquells petons, amich meu, havia volgut recuperarls mal que m'haguessin costat un lluis cad'un.

Vaig estar molt temps sense véurela. A la fi

(1) Nota del autor: Un vespre al acabar de dinar l'Henri Lavoix y jo vam contarnos aquestas *Historias verdaderas*; després nos hem entretingut á escriurelas pera le *Petit Moniteur* firmantlas ab pseudonim. Las firmadas per H. Rey son d'en Lavoix; jo he escrit las firmadas Z.—Alexandre Dumas (fill).

lavaig trobar y li vaig demanar qué havia sigut d'ella durant aquella temporada.—Des que no os he vist—me va dir ab un somris que no puch olvidar—he passat més d'un dia sense menjar, y sembla fet exprés, precisament aquets dias s'escauhen cuan un té més gana.

La paraula m'ha quedat sobre'l cor. De tant en tant, l'anava á veure á la *mansarde* ahont vivia ab la seva mare.

Un dia li vaig dir:—Diguéu ¿os puch servir ab alguna cosa? Me poso á la vostra disposició. No goso oferirvos diners.

—No'n tenim necessitat—va replicar vivament.

—Siguém franchs: diguéu més aviat que demanar aquestas cosas es sempre un xich difícil; tot se pot arreglar. Entenguemnos. Teniu ¿veyéu aquesta estatueta, aquest esmolet de guix que hi há damunt de l'étager? Té'l cap girat á la esquerra; si cuan torno mira á la dreta ja ho hauré comprés.

Vaig estar quinze dias sense anarla á veure. Al acabarse la quinzena vaig rebre aquesta lletra:

«Fa molt temps que no os hem vist; á casa tothóm está inquiet per vos; el mateix esmolet s'ha girat pera veure si veniau.»

—La carta es bonica—vaig dir jo á n'el meu amich.

—Teniu; aquí veuréu la segona que vaig rebre d'ella—me va contestar tot allargantme una carteta borejada de negre, ahont vaig llegir:

«La meua mare's va morir ahir, pregantme qu'os dongués las gracias pe'l bé que nos heu fet.»

—Al llegir aquestas paraulas—va afegir el meu company — vaig corre al carrer *Rochechourt*, ahont ella vivia.

La comitiva's posava en cami. Vaig juntarme al petit grupo de donas que's dirigian, seguint el carruatge, cap á Montmartre. Vam estar llestos ben depressa, jo os en responch.

Vaig quedar tot el dia sota la impressió de la tristesa més profunda. Al vespre, pensant ab la pobre noya, me vaig dirigir al carrer *Rochechourt*. M'estava allí contemplant la *mansarde*, ahont no m'atrevia á pujar, tement que la meua visita á n'aquella hora dongués lloch á mormuracions per part de las donas, cuan tot d'un cop veig qu'ella venia del cap d'amunt del carrer.

—Ja os he vista aquest mati. Gracias—va dirme.

Li vaig assegurar l'amistat que sentia per ella y li vaig pregar que comptés ab mi ab tot y per tot. Ella'm va explicar com havia passat aquella primera diada tan sola, sempre plorant; com no l'havian deixada anar acompanyar á la seva mare. Una idea m'atravessá per l'esperit.

—D'ahont veniu en aquest moment?

—De Montmartre.

—Peró si'l cementiri estava tancat á n'aquesta hora.

—Ja ho sabia... he anat á resar á la porta.

Aixis era, amich meu, aquesta dona tot just ara fa quinze anys. Però vos ja sabéu ahont pot

anar á parar una noya bonica, sense la direcció maternal, sense aquest amor que guia cada un dels seus passos. També ella, també ella va caure com tantas altrás! La *mansarde* va quedar abandonada y l'esmolet va ésser llensat per la finestra d'un primer pis del carrer *Mazagran*. Després va venir el petit palau, la casa de camp, el carruatge y'ls criats ab vistosas llureyas.

Alguna vegada la trobava als *Champs-Élysées*, y creya un deber meu ferli aquellás consideracions improductivas que sempre aquell qui las fa es el mateix que las reb sentint perfectament la seva inutilitat. Ca! transformació completa, ja ni's recordava del carrer *Rochechourt*.

Un dia, ella m'aturá al Bosch; vam conversar.

—Sou massa rica—li vaig dir despedintme—sou massa rica pera deixar de morir miserable. Vos no penséu gayre ab aquest demà tan trist per tantas donas. Aném, sou incorregible. Mi-

NOTA CÓMICA ALEMANYA

—Noy, portam un bock mentres enguixol

réu, veyéu aquets deu franchs?—vaig afegir ri-hent—els separo pera fervos enterrar: quatre franchs per la caixa, un parell per l'enterraments y quatre per la creu.

¡No se'n va riure pas poch de la historia d'aquells deu franchs!

Lo que li va passar després no ho sé. Vaig estar molt temps que no vaig sentir parlar d'ella.

Fa un instant ha trucat en aquesta porta.

Ha vingut cap á mi dihentme ab un somrisple de tristesa:

—¿Me voléu avansar la meua creu?

H. REY.

(«Le Petit Moniteur», 25 Octubre 1864)

Per la traducció, J. O.

BIBLIOGRAFIA

Havém rebut:

DICCIONARI DE BARBRISMES INTRODUHITS EN LA LENGUA CATALANA.—Obra composta per don Antoni Carreta y Vidal.

Forma un voluminós tomo, editat ab luxo, del que'ns n'ocuparém en un altre número ab la extensió que's mereix.

BANYS DE MAR.—Breviari del banyista, escrit en catalá per Pere Manaut, metje.

Es un opúscol de gran utilitat.

DICCIONARIO DE LA LENGUA ESPAÑOLA, por el Excelentísimo señor don Salvador Viada y Vilaseca.—Administración: calle de Recoletos, 12, 2.º, Madrid.

Ab el prospecte d'aquesta obra, que promet ésser interessant, s'acompanya un tros del primer plech de «Locuciones griegas, latinas y extrangeras de uso corriente entre las personas de esmerada ilustración y cultura.» Lletra A.

PROBAS D'AMOR.—Joguina cómica en un acte y en prosa, escrita per J. de Argila y Font. Estrenada ab franch y brillantíssim écsit per la companyia dels primers actors senyors Pigrau y Fages, en el teatro «Nuevo Retiro» de Barcelona, la nit del 16 de Desembre del any passat.

Cuan va estrenarse ja emitirem nostra opinió.

PUBLICACIONES NOTABLES.—*Misérias de la vida conyugal* y *Los pecados de la juventud* son els títols respectivament dels tomos X y XI de la important «Biblioteca d'autors célebres» que ab extraordinari écsit vé publicant á Madrid el conegut editor y company nostre en la premsa senyor López del Arco.

Misérias de la vida conyugal es una de las obras més interessants d'Honorat de Balzac, mestre del naturalisme en l'art de la novela, que ha compendiat en aquest llibre totes las delicadesas de son profund esperit observador, estudiant y conseguint reflectar las contrarietats y misérias que ordinariament ocorren en el matrimoni. Pot dirse qu'es aquesta una obra d'interés que's llegirá sempre ab gust.

Los pecados de la juventud, emocionant narració, hont s'evidencia tot l'ingení d'un altre mestre francès: l'Emili

Souvestre. Aquesta novela es de las que's llegeixen de correguda sense cansanci.

Com las demás obras d'aquesta important «Biblioteca» forman luxosos tomos de 200 planas ab elegants cobertes al cromo y's vinen al preu de 0'75 céntims de pesseta.

De la mateixa casa editorial hem rebut els quaderns 1.º, 2.º y 3.º de la novela *La Cara de Dios*, escrita pe'l conegut literat don Ramón del Valle Inclán sobre l'assumpto del popular drama líric que porta aquell títol. L'écsit obtingut per aquesta novela ha obligat á la Casa editorial á fer una segona edició presentada ab ilustracions cromo-litogríficas. El preu de cada quadern d'aquesta obra per suscripció es el de un ral.

SIGLO PASADO, per Leopold Alas (*Clarín*), 200 planas elegantment impresas; sortirá dintre de poch, editada per la esmentada casa.

Se vendrá al preu de 3 pessetas. Es la darrera producció del eminent crítich, y d'ella ens n'ocuparém á son degut temps.

SANT JAUME DE GALICIA.—S'ha publicat la cansó VIII del «Cansoner Popular» qu'es la que ostenta el títol de la capsellera. Com totes las de aquesta interessant colecció se ven á 10 céntims: Dipòsit: Rambla de Sant Joseph, 11.

ARXIVER.

NOVETATS

SACRIFICIOS, de J. Benavente.

Totas las obras d'en Benavente son elegantes y enlluhernadoras. Ell es un distingit per temperament y es un irónich refinat y es un hábil constructor de comedias. Cuan s'ha mantingut en el seu terror ha produhit obras ben apreciables, com *Gente conocida*, *La comida de las fieras* y fins *Lo cursi*. En totes ellas ressaltan equilibradament els elements de la seva personalitat literaria. Esculleix un petit assumpto que's cuyda de fer interessant ab la seva habilitat reconeguda y tot jugant, jugant, va desenrotllantlo harmònicament sense profundisar gayre, però adornantlo ab uns cuants tipos ben esbosats y ab un diálech llampant, que si bé decandeix moltes vegadas, generalment revela al bon observador y al elegant satírich.

Pero cuan en Benavente ha deixat el seu camí, cuan ha volgut tractar psicologías complicadas y ha volgut móurer passions violentas, s'ha equivocat de mitj á mitj, y ha produhit una comedia esquifida y fins ilógica, que no puch considerar com á esbós literari, sinó com á fruyta casi bé matura, reveladora—meditantla juntament ab sas germanas,—de tot lo que pot fer l'autor madrileny cuan abandoni el seu camí definit pera llensarse en els grans espays del drama trascendental.

Sacrificios, donchs, es una veritable equivocació. Deixant á part l'ayre exótic qu'en la seva essencia y en els seus accidents respiran els personatjes de la comedia nova —ayre exótic qu'es consecuencia de l'imitació equivocada que fá l'autor dels dramaturgs moderns extrangers,—trobo

que també son d'una inconsecuencia terrible y d'una completa falta de caràcter real. Si *Alma* es una dona enlayrada. ¿cóm se comprén que s'enamori de *Ricardo*, aquell insignificant malalt de voluntat que no dubta en casarse resignadament ab *Doll*, cuan *Alma* li proposa, perque «yo no me resignaba á perderte y de algún modo quise unirme á mi vida»? ¿Y quína dona enamorada ha entregat may tan fredament l'estimat á un'altra dona?... ¿Y cóm se comprén que després del sacrifici *sublím*, cuan ja es impossible la realisació dels somnis d'*Alma*, perque ella mateixa ha posat á *Doll* entre l'home y l'amor, no dubti l'artista en trencar el sacrifici presentantse á casa seva justament á pertorbarla seva gran obra?...

D'un fonament tan fals parteix el drama. Ab la presència de la seva casi oblidada *Alma*, sent *Ricardo* renaixer la passió y... naturalment, cauhen... y *Doll* se n'entera y també's sacrifica, y... Però quín sacrifici més gros pera tan poca donal

Doll es una ingenua vulgar. Té tots els sentiments delicats de todas las ingenuas. No té cap frasse ni cap acte revelador de la seva magnanimitat d'ànima, però, lo que son las cosas, fa'l gran sacrifici de la seva vida perque'l seu espós traydor y la seva germana egoísta gosin del mateix amor de que haurían pogut gosar avans de malmétter una ignoscencia... Aquesta sortida tan poch preparada y tan poch meditada, aquet gran sacrifici d'aquella petita ànima, confesso que vá deixarme ab la boca oberta.

De la mateixa falsetat dels personatjes de *Sacrificios* n'es consecuencia la falsetat de las situaciones escénicas y fins la poca espontaneitat del diàlech, cosa á que no'ns tenia acostumats l'autor.

Y es que en las obras anteriors á *Sacrificios*, el satírich distingit estava en el seu element, sense cuydarse de superar al autor dramátich, y en *Sacrificios* ha deixat de banda la ingenuitat pera presentar un conflicte psicològich y una lluita de passions y com era natural que passés, ha posat de relleu els seus defectes sense que las sevas indiscutibles condicions poguessin lluhir, com deuria procurar que lluhissin un escriptor tan discret com en Benavente.

La Pino, la Bremón, en García Ortega y en Rubio mereixen un aplauso per l'esfors que representa'l seu treball. Tota la bona voluntat dels actors va ser posada en la execució de la comedia.

P. CREHUET.

Nostres folletins.

A causa d'un contratemps de última hora, ens veyém privats, en el present número, de donar las *cuatre planas* de la novela *El pas de la Mort*. Preguem á nostres volguts favoreixedors que'ns dispensin.

En cambi aumentém el text del periódich, do-

nant *cuatre planas* més de text escullidíssim en lloch del folletí indicat.

Com de costum repartim las *vuyt planas* del drama.

RIU AVALL

plech sisé d'aquesta interessant obra estrenada ab éssit en el Teatro de Novedats la vetlla del 20 d'Abril del present any.

En el número que vé continuarem la hermosa novela *El pas de la Mort*.

El gran novelista rus Lleó Tolstoï se troba en perill de mort. Aixís ho deya días passats un despatx de Sant Petersburg.

Sentiríam la mort del comte, una de las glorias més llegitimes de Europa.

El vinent dissapte deuen arribar á Valladolid els Coros de Clavé.

La població els prepara una gran rebuda, aixís com l'Ajuntament d'aquella ciutat, inspirantse en el desitj — diuhen ells, y si es cert es ben lloable — de estrenyer els llassos d'unió entre Catalunya y Castella, corresponent aixís á la noble conducta dels catalans que s'afanyaren, á las primeras noticias, á socórrer á las víctimas d'Ataques.

Fins s'encunyarán medallas de plata y de coure en commemoració de l'anada dels coros catalans.

Més val aixís; que las provincias castellanas s'agermanin tot lo possible ab las nostras en lloch de fer com cert paperot de Ubeda que tracta d'assessinos als catalans sols perque en aquesta terra's protesta contra l'odiós centralisme del que todas las regions ne son esclavas. ¡Hi há molts cegosl

La eminent actriu Italia Vitaliani, que debutará el dissapte que vé á Novedats ab la comedia de Giacossa, *Come le foglie*, porta, entre altrás, las següents obras: *Le carambole dell'amore*, comedia en tres actes, de Valabregue. — *I mariti*, comedia en cinch actes, de S. Torelli. — *Chamillac*, comedia en cinch actes, de Foullet. — *Goldonni e le sue 16 commedie*, comedia en quatre actes, de P. Ferrari. — *Il Paradiso di Maometto*, comedia en tres actes, de Mariani y Tedeschi. — *Marta Stuarda*, tragedia en cinch actes, de Schiller. — *La gente distinta* (Lo cursi), comedia en tres actes, de J. Benavente. — *La vita color di rosa*, comedia en cinch actes, de Decoh. — *Una bolla di sapone*, comedia en tres actes, de Bersezio. — *Libertà!* comedia en tres actes, de S. Rusiñol; y *Una donna*, comedia en tres actes, de R. Braco.

Desitgém una brillant campanya á la simpática y genial actriu.

Nostre actiu corresponsal literari de Mataró ens escríf que'n'l dissapte passat la companyia del primer actor don Enrich Borrás, estrená en el teatro del Ateneu de la classe obrera el drama de nostre amic senyor Rovira y Serra *Riu avall* que tením en publicació, agradant multíssim al públich que obligá al autor á sortir á las taulas. L'endemá diumenge, la companyia del teatro Romea, que actúa á Mataró, estrená en el Euterpe el drama del mateix autor,

Gent de vidre, que també fou del agrado de la concurrència, distingint-se en la interpretació d'abduas obras tots els principals artistes de las companyias.

Fem present á nostres subscriptors que's trasladan á fora de Barcelona durant l'estiuheig, que també se'ls enviará el periódich á la residència que indiquin, metres ho avisin á nostra Administració.

A tots els que presentin en l'Administració de CATALUNYA ARTÍSTICA els folletins en bon estat de la joguina *Cartas que no lligan*, se'ls entregará un exemplar encuadernat mitjansant l'import de 10 céntims de pesseta.

CATALUNYA ARTISTICA se ven á París, Boulevard Montmartre, Kiosque núm. 50, de Mme. Scheneider.

El número vinent de CATALUNYA ARTÍSTICA contindrà tan sols dibuixos inédits del eminent pintor en Modest Urgell, el seu retrato y un fragment de sa obra dramática, també inédita, *Marta Rogent*, quins treballs ens ha ofert carinyosament el genial artista.

AVÍS IMPORTANT

CATALUNYA ARTÍSTICA comensará aviat la publicació, en forma de folletí encuadernable, del grandió poema del eminent poeta, mestre en Gay Saber, *Mossén Jacinto Verdaguer*

CANIGÓ

joya de la nostra literatura, quina primera edició catalana està agotada.

La publicació la oferirém á nostres volguts favoreixedors ab tot el luxe possible. Retrato y firma autògrafa del autor, paper superior y gravats artistichs, y la completarém ab unas magníficas cobertas pera sa encuadernació.

ENTRETENIMENTS

Caluposa.

XARADA

—¡Quina caló que fa!
¿oy?

—Sí, noy;

oh; y la que farà.

—¡Aixó no's pot aguantá!

—¿Vol dir? ¡Hul!

—Acóstat més.

—Ves, ves...

encara suarias un xich més.

—¡Quina caló que fa!

com se sua, com se sua...

la primavera se'n va.

—Li pots fé un nus á la cúa.

—Las gotas de suó

pausadament... pausadament

avall me van cayent... cayent...

—Oy; tens rahó;

si encara vas vestit de *tres-segona*.

—¡Quina caló que fa!

á n'el sol no s'hi pot está una estona.

—Repara cap allá,

la *total* qu'es ditxosa,

saltant... saltant... saltant...

sens que re'ls fassi nosa.

—¡Quina caló que fa!

—*Hu-tercera* y descórdat més l'ermilla.

—Ay, filla,

que bé aixis que s'está...!

—Mira, ves reparant

el sol, com va baixant...

baixant... baixant... baixant...

—Y la caló igualment

me va marxant... marxant...

pausadament... pausadament...

amén...

J. STARAMSA.

Solueió al del número passat.

Xarada: *A-gra-dar-li*.

Fidel Giró, impresor.—Carrer Valencia, 311, Barcelona.

CATALUNYA ARTISTICA

SETMANARI IL·LUSTRAT de Literatura, Arts y Teatros.

Redacció y Administració: — *Raurich*, 20, principal. — (*Hi ha bussó á la porta.*)

DIRECTOR: J. AYNÉ RABELL. — ADMINISTRADOR: BARTOMEU LLURÓ

12 planas de text degut als millors prosistas, poetas y crítichs regionals. — 4 de novela ilustrada.

8 de folletí dramátich. — Grabats y dibuixos de notables artistas.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: BARCELONA, trimestre 2 pessetas. — FORA, mitj any 4 pessetas.

EXTRANJER un any 12 franchs. — NÚMERO CORRENT, 15 céntims. — NÚMERO ATRASSAT, 20 céntims